

**Door de bomen van het Bijbelwoud
Hoe kies ik een Bijbelvertaling?**

H.J. WISSELINK EN J.W. DIJKSHOORN

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
1. Inleiding	3
2. Het vertalen	5
2.1. Waarin	6
2.2. Hoe	7
2.2.1. Vertaalprincipes	7
2.2.2. Vertaalstijlen	9
2.3. Waaruit	12
2.4. Wat	14
3. Vertalingen en hun geschiedenis	17
3.1. De Statenvertaling	17
3.2. Nieuwe vertaling	21
3.3. Nieuwe-Wereldvertaling der H. Schrift	23
3.4. De Statenvertaling hertaald	24
3.4.1. GBS-versie	24
3.4.2. NBG-versie	25
3.5. Willibrordeditie	26
3.6. Groot Nieuws Bijbel	27
3.7. Het Boek	28
3.8. Naardense Bijbel	30
3.9. Nieuwe Bijbelvertaling	30
3.10. Herziene Staten-Vertaling	32
3.11. Bijbel in Gewone Taal	32
Intermezzo: Vertalen is moeilijk	35

4. Vergelijking I: Vertaalmethode	43
4.1. Formeel-equivalent tegenover dynamisch-equivalent	45
4.2. Formeel-equivalent tegenover parafraserend	46
4.3. Dynamisch-equivalent tegenover parafraserend	48
4.4. Alles in een driehoek	49
5. Vergelijking II: Leesbaarheid	51
5.1. Methode	51
5.2. Resultaten	52
6. Conclusie	59
En wij dan?	61
Appendices	69
A. Begrippen- en afkortingenlijst	71
B. Methode hoofdstuk 4	75
C. Methode hoofdstuk 5	77

Voorwoord

Stel, je gaat aan het werk, draait mee met Bijbelstudies in je kerk, waar je heen gaat met je oude vertrouwde bijbeltje. Ineens komt er iemand met een totaal andere bijbel, zo lijkt het! Hoe zit dat nu?

Stel, je wordt eerst student, zoals ook wij ooit. Omdat je graag in je studentenstad een plek hebt waar je met je geloof bezig kunt zijn, word je lid van een christelijke studentenvereniging. Daar kom je erachter dat de bijbelvertaling die jij altijd gebruikt bepaald niet de enige is die mensen gebruiken. Hoe zit dat nu?

Herkenbaar? Dan bent u bij ons aan het goede adres. In dit boekje gaan we in op de Nederlandse bijbelvertalingen en hun overeenkomsten en verschillen. Een gat in de markt, want voor zover wij konden nagaan, bestaat zo'n boek nog niet. Het is geschreven voor iedereen die op een serieuze manier met de Bijbel wil omgaan, maar door de Bijbelvertalingen het bos niet meer ziet.

Het idee voor dit boek kwam van Wisselink en in januari 2015 sloot Dijkshoorn zich aan omdat hij heel enthousiast was geworden door Wisselinks verhalen erover. Ons enthousiasme voor de Bijbel en onze intellectuele 'honger' leidde ertoe dat we op onderzoek uit zijn gegaan. In de zomer van 2015 hebben we onze schrijfkrachten gebundeld en het resultaat heeft u nu in handen! Het behaagt ons, en hopelijk behaagt het u ook.

Om misverstanden te voorkomen: we zijn geen theologen of bijbelgeleerden of zelfs maar taalkundigen. We zijn wel allebei enorm geïnteresseerd in taal, filosofie, theologie en de Bijbel. Vanuit die interesse en met gebruik van veel bronmateriaal is dit boek geschreven. Naast het feit dat wij zo veel mogelijk verschillende bronnen hebben geraadpleegd, heeft dominee dr. W.F. Wisselink de inhoud gecontroleerd.

Woorden van dank

Graag willen wij een aantal mensen bedanken. Hoewel dit boek door twee mensen is geschreven, zou het resultaat er niet kunnen zijn zonder al deze mensen die om ons heen hebben gestaan.

Dominee dr. Frans Wisselink heeft ons van inhoudelijk commentaar voorzien en heeft onze gevoelens daarbij niet gespaard. Hij heeft veel bijgedragen in de vorm van gesprekken, zowel als Nieuw-Testamenticus, als in zijn rol van vader.

Anita Greven, Hans van der Heide en Julian Mulder waren onze frisse ogen die geholpen hebben als proeflezers om het geheel leesbaar en duidelijk te houden. Gezien onze liefde voor mooie, uitgebreide, lange, bloemrijke zinnen, hadden we ze hard nodig.

Jaap Plas heeft regelmatig de Kamper universiteitsbibliotheek bezocht om ons van materiaal te voorzien. Verder heeft hij ons geholpen met de Hebreeuwse teksten.

Al die mensen die ons steeds bombardeerden met belangstelling en de vragen, hebben we ook zeer gewaardeerd. Het is goed om te horen dat zelfs voor verschijnen het boekje populair is.

Dan nog een aantal mensen die zelf weten wat hun bijdrage is geweest in dit project: Frank van Dam, Joram Wolff, Petra van der A-Wisselink, Erwin Jongasma, Christel Wolters en Gerben op den Dries.

Jan-Willem: “Ik wil Rik bedanken voor zijn idee, zijn inspiratie en zijn uithoudingsvermogen in de omgang met ‘Ik, zei de gek!': thanks bro, you've given me a mighty nice summer writing this book!”

Rik: “Ik heb genoten van de zomer en de research die ervoor zat. De mooie discussies en gesprekken had ik niet willen missen.”

In een boek als dit kan natuurlijk een dankwoord niet onuitgesproken blijven: wij willen graag onze Schepper bedanken voor Zijn Woord en Zijn hulp aan ons bij de aanloop naar dit boek. Zonder Hem waren wij en dit boek nergens geweest.

‘À Toi la gloire’

Hoofdstuk 1

Inleiding

Er zijn verschillende Nederlandse bijbelvertalingen in omloop, maar de een is de ander niet. Elke vertaling heeft een eigen karakter en een eigen manier van spreken. De verschillen zijn soms hemelsbreed en soms zijn ze minimaal.

Dit boek geeft een overzicht van de meest gelezen vertalingen en hun eigenheden, vergelijkt de gebruikte vertaalmethoden en geeft een vergelijkende maat voor leesbaarheid. Daarmee hopen we dat u, lezer, een goede keuze kunt maken welke vertaling(en) u wilt lezen en bestuderen.

Inhoud

Om dit te kunnen doen, zullen we eerst een overzicht geven van gebruikte vertaalmethoden en hun definities. Vervolgens bespreken we de geschiedenis van elke bijbelvertaling en hun vertaalmethode. Dan volgt een intermezzo met voorbeelden van moeilijke vertaalproblemen, waarna de leesbaarheid van de bijbels vergelijkend inzichtelijk wordt gemaakt. Ten slotte geven wij in de conclusie ‘tips and tricks’ om te komen tot de eerder genoemde goede keuze.

Hoewel we geprobeerd hebben zo neutraal mogelijk te zijn in de beschrijvingen, zijn er ongetwijfeld plaatsen waar onze mening naar voren komt. Dat was niet onze bedoeling, maar is niet te voorkomen. Wij eindigen dit boek met een ‘slotakkoord’ waarin we wel onze eigen mening volledig naar voren laten komen.

Definities Bij het lezen van de verscheidene boeken die over bijbelvertalen zijn geschreven, valt op dat definities van Bijbelvertaalbegrippen verschillen van auteur tot auteur. Om onduidelijkheid over wat wij bedoelen te voorkomen, zullen wij de begrippen die wij gebruiken op

1. Inleiding

de plek zelf definiëren.¹ Om begrippen snel terug te vinden is aan het einde van dit boek een lijst met begrippen en afkortingen te vinden.

Gebruik en notatie

Wij hebben ons best gedaan om de hoofdstukken zo te schrijven dat ze los van elkaar leesbaar zijn. Hierdoor is het mogelijk om een hoofdstuk over te slaan, zonder dat de rest onbegrijpelijk wordt. Een hulp hierbij is de lijst met begrippen en afkortingen.

Aan het einde van het boek is ook een lijst met referenties opgenomen. Dit zijn vrijwel alle bronnen die wij hebben gebruikt bij het schrijven van dit boek. Op sommige plaatsen verwijzen we expliciet naar een bron, soms met paginanummer. Als wij dit doen ziet dat er zo uit: [BruggenJvan81a] of [EhrmanBD, p. 178].

¹Dit zal voornamelijk in hoofdstuk 2 gebeuren.

Hoofdstuk 2

Het vertalen

In dit hoofdstuk zal aan bod komen welke keuzes een rol spelen bij het vertalen van de Bijbel. Eerst zal besproken worden in welke (soort) taal de Bijbel vertaald moet worden. Daarna zullen we uit de doeken doen hoe de Bijbel dan vertaald moet worden en welke keuzes daarin belangrijk zijn. Als derde komt aan bod uit welke talen er dan vertaald moet worden. Als laatste gaan we daarop verder en kijken we naar wat voor bronteksten er zijn en hoe ze zijn ontstaan.

Omdat veel van deze onderwerpen met elkaar te maken hebben, zullen we zeker bij het ‘hoe’ vaak vooruit wijzen naar problemen die we later in het hoofdstuk en in het boekje bespreken. Als je dus dingen tegenkomt waarvan je denkt “Ik zie het probleem niet helemaal...”, lees vooral door en hopelijk vallen stukje bij beetje de puzzelstukjes op hun plaats.